

למק"י אין שום משקל - מפ"ם אינה מציעה

ד"ר בר

באותם הימים עוד היתה אפשרות לשלום עם הערבים, עלידי יצירת מגע עם היסודות הערביים המהפכניים. יסודות אלה טרם הגיעו או לשלטון. הם היו חלשים וחלשים בני ברית. יתר על כן, המדיניות האמריקאית בימים ההם לא היתה אנטי-ישראלית ופרו-ערבית, אלא שאפה לנייטרליות של המרחב.

ישראל התמיצה את ההזדמנות הגדולה. היא השתלבה באופן חד-משמעי בגוש המערבי, קשרה את כלכלתה במענקים אמריקאים ובשילומים. אחרי רצח עבדאללה לא נותרה לה עוד מדיניות ערבית כלשהי.

מה היתה מפ"ם בשלב זה? אלטרנטיבה מהפכנית, גורם לשינוי אבולוציוני - או חלק מן המשטר?

מפ"ם היתה הכוח היחיד שיכול היה לגרום לשינוי. אולם האגף השמאלי של המפלגה ניסה להשיג יותר מדי, במהירות רבה מדי. הוא רצה להפוך את מפ"ם למפלגה "לגיטימית". הוא נחל נצחון-פירוהוס בקונגרס חיפה, גרם לריאקציה של הימין במפלגה, לפילוגה ולכניעת כל שרידיה למפא"י.

כשלון מיבצע-סיני

נקודת המיפנה במרחב באה בתקופת 1953-55. הבריטים פינו את הבסיסים בתעלת סואץ, ארצות-הברית ניסתה לשלב את מצרים במערכת איסטרטגית מערבית חדשה - ברית בגדאד. המערב נקט עמדה אנטי-ישראלית. תגובת ישראל: נסיון למנוע ברית מערבית-ערבית.

בן-גוריון ביקש להפעיל מדיניות של "הרתעה אקטיבית", התנגש עם משה שרת והתפטר. באה תקופת לבון - קיביה, עסקי-הביש ופרשת-לבון. הגוש המזרחי פעל נגד ברית בגדאד, צייד את מצרים בנשק. בגבולות ישראל התפתחה מלחמת גרילה וגרילה-נגדית. פעולות-התגמול לא נועדו לשמש הרתעה לפידאיון, אלא הכנה צבאית, נפשית ומדינית למיבצע-סיני.

מבחינה בינלאומית היה מיבצע-סיני-סואץ כשלון חרוץ. הוא הוכיח את פיצול המחנה המערבי. תפיסתו האיסטרטגית היתה בבחינת אנארכויות. העיתוי היה אחרילי, כי המיבצע החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

מה היה מאזן מיבצע-סיני-סואץ מבחינה ישראלית? תפיסתו היסודית היתה החייאת הקו הבן-גוריוני מימי מלחמת-השיחרור ומשנת 1953: השתלבות גלויה וסופית במחנה המערבי, הגשמת "ההרתעה האקטיבית" לשם החלפת המיבצע במצרים, וסיפוח חצי-האי סיני לישראל ("מלכות ישראל").

החליש את עמדת המערב במשבר הונגריה, בעוד שמשבר הונגריה אילץ את ברית-המועצות לצאת להתקפה נגדית במזרח-התיכון. הביצוע האירגוני, המיבצע והטקטי היה מביש. תחת לחסל את ראש-הגשר הסובייטי במרחב, עזר מיבצע-סואץ באופן מכריע לביסוס ההשפעה הסובייטית במזרח-התיכון.

בן-גוריון עם חיל-השריון: כמה זמן יישאר מאזן-הכוחות?

הבית השלישי, כמו הבית הראשון והשני, כפוף לשלושה גורמים יסודיים:

- כוחה ויציבותה של המדינה;
- יחסיה עם שכניה;
- יחסיה עם המעצמות הגדולות.

עקרונות-היסוד של המדיניות הציונית הרשמית, בדור שלפני הקמת המדינה, היו: ברית עם בריטניה ופשרה עם הפיאודלים הערבי. מדיניות זו הופרכה עלידי המציאות. הבית השלישי התגשש, בתום מלחמת-העולם השנייה, עם המעצמה השלטת.

משה סנה, ראש המפקדה הארצית של ההגנה, הציע אז תוכנית שהקדימה את זמנה: יצירת חזית עברית-ערבית משותפת במזרח-התיכון נגד בריטניה. תוכנית זו לא נתקבלה. דויד בן-גוריון הגשים את תפיסתו "לא וישי, לא מצדה". הוא נקט שיטות גמישות, ריאליסטיות ומוצלחות, אם כי ציניות. ניצול זריו של המצב הבינלאומי, ושילוב כשרוני של אמצעים שונים, הביאו למינור המעצמה המנדטורית. התנגשות צבאית ישירה עם בריטניה נמנעה, ולבשה צורה של מאבק בלתי-ישיר עם הגורמים הערביים שלה.

בשנים 1946-47 כבר נורעו ורעי העתיד. נקבעו כמה עובדות, שקבעו לא רק את מהלך מלחמת-השיחרור, אלא גם את התפתחות ישראל עד היום: בן-גוריון מתבלט כמנהיג הלאומי הבלעדי, המעצב את האיסטרטגיה ואת המדיניות של ישראל, ללא כל מתחרה או אופוזיציה. מולו לא נותר אף ציוני אמיתי אחד בעל מדיניות ברורה ובתיבוע. מאפי"י, שהיתה עד אז מפלגת פועלים רפורמיסטית, הפכה את עצמה למפלגת-שלטון לאומנית, המגשימה את תוכנית הימין הציוני. הסיכסוכים-כביכול בין מפא"י ואצ"ל (חרות) היו בעלי אופי טאקטי וזמני גרידא, או נבעו מההתחרות על השלטון. מבחינת המטרות ארוכות-הטווח היתה קיימת בין השניים זהות מרחיקת-לכת.

המלחמה הבלתי-גמורה

מזחמה האומית החלה רק ב-15 במאי 1948, והיא הסתיימה ללא הכרעה. תפיסת-היסוד של בן-גוריון במלחמה היתה: התפיסות עם בריטניה, השתלבות במחנה המערב, שיתוף-פעולה עם הפיאודלים הערבי (עבדאללה). היה זה המשך ישיר של המדיניות הציונית הבסיסית, למרות כשלונה בשנים 1946-47.

לכן נהג בן-גוריון כפי שנהג בחזיתות ירושלים, המשולש ואבו-עגילה. האם היתה אלטרנטיבה לאיסטרטגיה זו של בן-גוריון? מפ"ם נכשלה כשלון היסטורי באי-יכולתה לגבש אלטרנטיבה למדיניות זו. היא חסרה אחידות פנימית, היתה מפולגת מבפנים, לחמה מלחמה חסרת-תכלית על אוריינטציה בינלאומית. חוסר-מדיניות מצדה הוליה, בהכרח, חוסר-איסטרטגיה.

על רקע זה מוסברים המשברים הפנימיים של ימי המלחמה: מאבק האסכולה הפלמ"חית נגד האסכולה של הבריגדה, הקמת המפקדה הפרטית של בן-גוריון, משבר גלילי ומרד המטכ"ל. דחוקא מפקדי מפ"ם היו המבצעים הנאמנים ביותר של האיסטרטגיה הבן-גוריונית. משבר אלטלנה היה תוצאה של תחרות אישית ומפלגתית, אך לא התנגשות בין תפיסות מדיניות ואיסטרטגיות שונות. מדוע פורק הפלמ"ח? הפלמ"ח לא פורק מעולם. פורקה מפקדת הפלמ"ח, שלא שלטה על כוחות כלשהם. היא היתה סמל שלא סמל מאומה. הקרבות של מפ"ם היו קרבות מדומים על פרטים, אך לא מאבק על אלטרנטיבה מדינית ואיסטרטגית.

הזדמנות היסטורית הוחמצה

תקופה שבין חתימת הסכמי שביתת-הנשק לבין מיבצע-סיני הוכיחה שוב כי הנחות-היסוד של המדיניות הרשמית סותרות את המציאות.

בריטניה הוסיפה להעדיף את הערבים על ישראל. את מקום הפיאודלים הערבי תפסה התנועה הלאומית של הבורגנות הצעירה, שהכריחה את בריטניה לסגת באיטיות אך בהתמדה. ארצות-הברית תמכה בהתפתחות זו, על כן אי-אפשר היה להגשים את המטרות המדיניות של מלחמת-השיחרור.

מלחמת-השיחרור נתנה דחיפה עצומה להתפתחות בעולם הערבי. היוקרה של המשטרים הפיאודליים ושל בריטניה נהרסה. אחרת לא היו אפשריים ההפיכה הסורית של 1950 וההפיכה המצרית של 1952, לא עבד אל-נאצר, לא קאסם, לא גירוש גלאב, לא מלחמת-השיחרור האלג'ירית. אולם ישראל לא ניסתה מעולם להסביר כי במלחמת-השיחרור לא הובסה האומה הערבית, אלא אף המישטרים הישנים, סוכני האימפריאליזם וגורויו.

בשנים 1950-51 היתה עוד הזדמנות להסיק מסקנות משגיאות העבר. היתה ברירה בין שתי דרכים:

- (א) מדיניות נייטרליסטית, תימרון בין הגושים בעולם, והקמת כלכלה מתוכננת בישראל, תוך שימת דגש על היסוד הסוציאליסטי.
- (ב) התייצבות ברורה לימין צד אחד במלחמה הקרה, ומתן כיוון קאפיטליסטי מובהק לכלכלת המדינה.

הנחות היסוד הן מוטעות

אלה הן שמונה הנחות ארוכות-הטווח, עליהן בנויה האיסטרטגיה של בן-גוריון:

- המלחמה הקרה תימשך, והמערב ינצח בה.
- המערב עונדו הגורם המכריע במרחב.